

TARIM ARAŞTIRMA RAPORLARI - 8

GAP BÖLGESİNDE YÜKSEK VERİMLİ,
LİF TEKNOLOJİK ÖZELLİKLERİ ÜSTÜN
PAMUK ÇEŞİTLERİNİN SAPTANMASI

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DOKÜMANTASYON MERKEZİ	
YER NO	16-B
DEMİRBAŞ NO	4924

GAP BÖLGESİNDE YÜKSEK VERİMLİ,
LİF TEKNOLOJİK ÖZELLİKLERİ ÜSTÜN
PAMUK ÇEŞİTLERİNİN SAPTANMASI

AĞUSTOS, 1993

T. C.
BAŞBAKANLIK
GAP
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

1. GİRİŞ

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. MATERYAL

2.2. YÖNTEM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

4. SONUÇ

Ö N S Ö Z

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sulamaya açılmasıyla ortaya çıkacak tarımsal potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilmesini temin etmek amacıyla GAP İdaresi Başkanlığı tarafından Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne bir dizi Tarımsal Araştırma ve Geliştirme Çalışması yaptırılmıştır.

Şanlıurfa-Akçakale Koruklu mevkiinde tahsis edilen 276 dekarlık bir Araştırma İstasyonu kurulması, 31 adet projeden oluşan araştırma çalışmalarının yürütülmesi, GAP Bölgesi'nde Tarımsal Konularda Veri Bankası Oluşturulması ve Uzaktan Algılama Merkezi Kurulması olmak üzere dört bileşenden oluşan proje çalışmaları 1987-1992 yılları arasında yürütülmüştür.

Planlanan proje çalışmaları üç aşamalı olarak ele alınmış olup tamamlanan bölümü, birinci aşamayı oluşturan Adaptasyon Çalışmalarını içermektedir.

Proje paketinin araştırma çalışmalarından bitkisel üretimle ilgili olanlar, Koruklu mevkiinde kurulan Araştırma İstasyonu'nda hayvansal üretimle ilgili olanlar ise TİGEM Ceylanpınar Tarım İşletmesi'nde yürütülmüştür.

Bu rapor, yürütülen alt projelerle ilgili olarak saptanan ilk sonuçları ortaya koymaktadır.

Söz konusu proje paketinin ikinci aşaması olan yetiştirme teknikleri ile ilgili araştırmalar, ilk aşamada elde edilen verilere bağlı olarak ve adaptasyonu saptanmış tür ve çeşitlerle Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin de katkıları ile yine Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi tarafından 1993-1996 yılları arasında sürdürülecektir.

1. GİRİŞ

GAP alanının sulu koşullara kavuşması ile bölgede pamuk üretiminin ve tarımının önemli ölçüde artması beklenmektedir. Bölgede halen Suriye'den kaçak olarak getirilen Aleppo 1 ve Aleppo 40 çeşitlerinin ekimi yapılmaktadır. Kısmen erkenci ve hastalıklara dayanıklı olarak bilinen bu çeşitlerin lif teknolojik özellikleri kötü olup, sulu koşullarda verimleri de çok yüksek değildir. Bu yüzden bölge koşullarına uygun, yüksek verimli, lif teknolojik özellikleri üstün pamuk çeşitlerinin geliştirilmesi zorunludur.

Bu çalışma daha önce yapılan çalışmalar sonucunda GAP Bölgesi için ümitvar olabileceği düşünülen yerli ve yabancı kökenli çeşitlerden oluşturulan introduksiyon materyali içinden GAP Bölgesi'ne uygun, yüksek verimli, lif teknolojik özellikleri üstün pamuk çeşitlerini belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Projede, materyal olarak daha önce yapılan çalışmalarda, GAP Bölgesi koşullarında verimli ve lif teknolojik özellikleri üstün olabileceği ümit edilen orta erkenci ve erkenci gruba giren *Gossypium hirsutum* L.türü içindeki 36 pamuk çeşidi kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

Denemeler, belirtilen materyal ile tesadüf blokları deneme deseninde, dört tekrarlamalı olarak kurulmuştur. Denemelerde, bitkiler arasındaki sıra arası mesafe 70 cm, sıra üzeri mesafe 15 cm, olarak düzenlenmiş, her parsel 6 sıralı, 12 m uzunluğunda oluşturulmuştur.

Çalışmada pamuk çeşitleri; bitki boyu, bitkideki odun dalı sayısı, meyve dalı sayısı, koza sayısı, çenet sayısı, koza kütlü pamuk ağırlığı, kütlü pamuk verimi, çırcır randımanı, 100 tohum ağırlığı, erkencilik oranı, lif uzunluğu, lif inceliği, lif yeknesaklık oranı ve lif kopma dayanıklılığı açısından değerlendirilmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Orta erkenci gruba ait 18 çeşitle yapılan denemede incelenen özellikler yönünden 3 yıllık toplu analiz sonuçları aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir:

Tablo 1: Orta Erkenci Çeşitlerden Oluşturulan Denemede İncelenen Özellikler Açısından Çeşitlere Göre Saptanan 3 Yıllık Ortalama Değerler

İncelenen özellikler	Pamuk Çeşitleri		Değerler
	En düşük değer	En yüksek değer	
Kütlü Verimi		MC Nair 612 Sayar 314	349 kg/da 345 kg/da
Erkencilik		(En erkenci çeşitler) Nazilli 84 Des 56 Adana 967/10	% 81 % 81 % 76
Bitki boyu		Deltapine 61 Ege 7913 Deltapine 16	82.1 cm 79.3 cm 78.8 cm
Odun Dalı Sayısı	Ege 7913 Adana 967/10	-	1.0 adet/bitki 1.0 adet/bitki
Meyve Dalı Sayısı		Des 56	15.8 adet/bitki
Çırcır randımanı		Deltapine 20	% 42.70
Koza ağırlığı		Nazilli 84	6.29 gr
Koza kütlü pamuk ağırlığı		Ç.Ü.Z.F.-75	4.89 gr
Çenet sayısı		Mc Nair 235	4.63 adet /bitki
Lif uzunluğu		Ege 7913	29.52 mm
Lif yeknesaklığı		CFN 3/32	% 50.1
Lif kopma dayanıklılığı		Taşkent 1	91.5 pressley
Lif inceliği	Deltapine 61	-	4.04 mic
Bitkideki koza sayısı		Nazilli 84	17.0 adet/bitki

Erkenci gruba ait çeşitlerin incelenen değerleri ise aşağıda görüldüğü gibi gerçekleşmiştir:

Tablo 2: Erkenci Çeşitlerden Oluşturulan Denemede İncelenen Özellikler Açısından Çeşitlere Göre Saptanan 3 Yıllık Ortalama Değerler

İncelenen özellikler	Pamuk Çeşitleri		Değerler
	En düşük değer	En yüksek değer	
Kütlü verimi		Stoneville 506	344 kg/da
Erkencilik		(Enerkenci çeşit) Stoneville 506	% 87
Bitki boyu		QF 34 /2	90.4 cm
Odun dalı sayısı	Coker 3131	-	0.9 adet/bitki
Meyve dalı sayısı		Balkan	17.5 adet/bitki
Çırcır randımanı		Deltapine 50	% 40.95
Koza ağırlığı		Çukurova 1518	6.67 gr
Koza kütlü pamuk ağı.		153-F	4.93 gr
Çenet sayısı		QF 34/2	4.72 adet/bitki
Lif uzunluğu		Deltapine 50	28.96 mm
Lif yeknesaklığı		2421-A	% 48.56
Lif kopma dayanıklılığı		Tamcot Camd-E	96 Pressley
Lif inceliği	Tamcot SP 37 H	-	3.72 mic
Bitkideki koza sayısı		M-503/6	19.5 adet/bitki

4. SONUÇ

GAP Bölgesi koşullarına uygun, yüksek verimli, lif teknolojik özellikleri üstün pamuk çeşitlerini belirlemek amacıyla *Gossypium hirsutum* L. türü içindeki toplam 36 çeşitle yapılan çalışmanın üç yıllık araştırma sonuçlarına göre;

Erkenci grup içinde kütlü pamuk verimi ve erkencilik oranı yönünden Stoneville 506, çırcır randımanı ve lif uzunluğu yönünden Deltapine 50, koza kütlü pamuğu ağırlığı yönünden Balkan ve C.4727/979-7, bitkideki koza sayısı yönünden M 503/6, lif yeknesaklık oranı yönünden 2421-A, lif inceliği yönünden Tamcot SP 37 H, lif kopma dayanıklılığı yönünden Tamcot CAMD-E çeşitlerinin,

Orta erkenci grup içinde ise kütlü verimi yönünden Mc Nair 612 ve Sayar 314, erkencilik yönünden Des 56 ve Nazilli 84'ün, çırcır randımanı yönünden

Deltapine 50, koza kütlü pamuk ağırlığı yönünden Ç.Ü.Z.F-75, bitkideki koza sayısı yönünden Nazilli 84 ve St 250/1, Lif uzunluğu yeknesaklık oranı yönünden CFN 3/32 lif inceliği yönünden Deltapine 61, lif kopma dayanıklılığı yönünden Taşkent 1 çeşitler en ümitvar çeşitlerin olduğu belirlenmiştir.

Bu belirlemelerin ışığı altında öncelikli olarak, verim yönünden üstün olan Stoneville 506, Sayar 314 ve Mc Nair 612 çeşitlerinin bölge pamuk tarımına sokulabileceği ortaya çıkmıştır.

TARIMSAL ARAŞTIRMA GELİŞTİRME PROJE ÇERÇEVESİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

1. GAP Bölgesine Adapte Olabilecek Őeftali, Kayısı, Badem ve Nektarin Çeşitlerinin Saptanması
2. GAP Bölgesinde Değişik Nar Çeşitlerinin Adaptasyonu
3. Ülkemizde Yetiştiriciliği Yapılan Çilek Çeşitlerinin GAP Bölgesine Adaptasyonu
4. GAP Bölgesine Uygun Pikan Cevizi Çeşitlerinin Saptanması
5. Doğal Olarak Yetişen Çok Yıllık Soğanlı-Yumrulu ve Rizomlu Süs Bitkilerinin Tarlada Üretim Olanakları
6. Sulamanın GAP Alanında Yüksek Verimli Sofralık ve Őaraplık Üzüm Çeşitlerinin Verim ve Kalitelerine Etkisi
7. GAP Bölgesinde Sebze Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi
8. GAP Bölgesinde Yüksek Verimli Lif Teknolojik Özellikleri Üstün Pamuk Çeşitlerinin Saptanması
9. GAP Bölgesinde Sulu Koşullara Uygun Yemlik ve Biralık Arpa Çeşitlerinin Saptanması
10. GAP Bölgesine Uygun Kolza Çeşitlerinin Saptanması
11. GAP Bölgesine Uygun Ayçiçeği Çeşitlerinin Saptanması
12. GAP Bölgesinde Sulu Koşullara Uygun Ekmeklik ve Makarnalık Buğday Çeşitlerinin Saptanması
13. GAP Bölgesinde Sulu Koşullara Uygun Çeltik Çeşitlerinin Saptanması
14. GAP Bölgesinde Yem Bitkileri Adaptasyonu
15. GAP Bölgesinde Sulu Koşullarda Yetiştirilebilecek Yonca Çeşitlerinin Saptanması
16. GAP Bölgesinde I. Ürün veya II. Ürün Olarak Yetiştirilebilecek Sorghum Tür ve Çeşitlerinin Saptanması
17. GAP Bölgesinde I. veya II.Ürün Olarak Yetiştirilebilecek Mısır Çeşitlerinin Saptanması
18. Harran Ovası Koşullarında Pamuk Sulamasında Sulama Aralığı ve Su Tüketiminin Belirlenmesinde Açık Su Yüzeyi Buharlaşmasından Yararlanma Olanakları
19. Harran Ovası Koşullarında Ayçiçeği Sulamasında Sulama Aralığı ve Su Tüketiminin Belirlenmesinde Açık Su Yüzeyi Buharlaşmasından Yararlanma Olanakları

20. Harran Ovası Koşullarında Su Yüzeyi (Class-A Pan) Buharlaşmasından Yararlanarak İkinci Ürün Soya İçin Sulama Programlarının Geliştirilmesi
21. GAP Bölgesinde Pilot Bitki Koruma Kliniklerinin Kurulması
22. GAP Bölgesinde Zirai Mücadele Politikasına Esas Teşkil Edecek Hastalık, Zararlı ve Yabancı Otların Saptanması
23. Mardin-Ceylanpınar Ovaları Toprak Kaynaklarının Temel Özellik ve Dağılımlarının Belirlenmesi ve İdeal Arazi Kullanım Planlarının Hazırlanması
24. Harran Ovasında Önemli ve Yaygın Toprak Serilerinin Sulama Başlamadan Önceki Strüktür ve İnfiltrasyon Özellikleri ve Alkalleşme Olasılıklarının Belirlenmesi
25. GAP Bölgesinde Entansif Süt Sığırcılığını Geliştirmek İçin Uygulanabilecek İslah Organizasyon Modelleri
26. Kilis Tipi Güney Sarı Kırmızı Sığırların Yayılış Alanları, Performansları ve GAP Bölgesi için Bu Sığırlardan Yararlanma Olanakları
27. GAP Bölgesinde Yetiştirilen İvesilerin Süt, Döl ve Et Verimlerinin İslahında Egzotik Irklardan Yararlanma Olanakları
28. GAP Bölgesinde Çeşitli Bal Arısı Irklarının Performanslarının Saptanması ve Bölgede Mevcut Arı Irklarının İslahı Olanakları
29. GAP Bölgesinde Entansif ve Yarı Entansif Koşullarda Hindi Yetiştiriciliği
30. GAP Bölgesinde Sulu Koşullarda Uygulanabilecek Ekim Nöbeti Sistemleri
31. İkinci Ürün Dane Mısır Yetiştirmede Farklı Toprak İşleme Yöntemlerinin Teknik ve Ekonomik Yönden Karşılaştırılması
32. Plastik Örtülü Seralarda Bitki Yetiştirme Ortamının Sağlanması İçin Isı Örtüleri İle Nemlendirme Sistemlerinin Kullanılması ve Enerji Dengesinin Belirlenmesi
33. GAP Bölgesinde Tahıllar ve Baklagiller Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi
34. GAP Bölgesinde Endüstri Bitkileri Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi
35. GAP Bölgesinde Meyve ve Sebze Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi
36. GAP Bölgesinde Hayvansal Ürünler Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi